

УДК 94(477):314.151.3-054.73

[https://doi.org/10.52058/2786-6300-2025-10\(40\)-866-878](https://doi.org/10.52058/2786-6300-2025-10(40)-866-878)

Стельникович Сергій Володимирович доктор історичних наук, професор, професор кафедри історії України, Житомирський державний університет імені Івана Франка, м. Житомир, <https://orcid.org/0000-0001-9121-8977>

Жуковський Олександр Іванович кандидат історичних наук, доцент, доцент кафедри історії України, Житомирський державний університет імені Івана Франка, м. Житомир, <https://orcid.org/0000-0003-1567-924X>

ЄВРОПЕЙЦІ В УКРАЇНСЬКИХ МІГРАЦІЙНИХ ПРОЦЕСАХ КІНЦЯ ХХ – ПЕРШОЇ ЧВЕРТІ ХХІ СТ.

Анотація. Метою статті є дослідження участі громадян європейських країн, передусім країн ЄС, у міграційних потоках до України наприкінці ХХ – у першій чверті ХХІ ст. У роботі з'ясовано причини, форми та напрями переміщення громадян європейських країн в Україну, а також соціальні, економічні й політичні чинники, які визначали динаміку цих процесів. Методологія наукового дослідження ґрунтується на принципах історизму та міждисциплінарного підходу, що передбачає поєднання інструментарію історії, соціології, політології та культурології. Під час дослідження використано наукові публікації, статистичні дані, нормативно-правові документи, що дозволило комплексно розглянути окреслене питання. Наукова новизна статті полягає у спробі систематизувати інформацію про європейську міграцію до України у період незалежності, враховуючи як її класичні форми (передусім туризм), так і новітні прояви, зумовлені російсько-українською війною. Показано, що у 1990-х – 2000-х роках основним мотивом приїзду іноземців до України були культурні контакти, як і економічні інтереси, відвідування масштабних міжнародних заходів (зокрема Євро-2012). Натомість, після 2014 р. та особливо з 2022 р. важливого значення набули волонтерські практики європейських громадян, спрямовані на підтримку українського населення в умовах війни. Особливої ваги набула діяльність волонтерів із країн ЄС, які працювали у сферах гуманітарної допомоги, соціальної підтримки внутрішньо переміщених осіб, медичної реабілітації, а також у проектах з відбудови зруйнованих громад. Це засвідчує, що сучасна європейська міграція в Україну має не лише культурний чи економічний, але й морально-гуманітарний вимір. Також важливим мотивом міграції європейців до України стало їх бажання долучитися до складу добровольчих батальйонів та ЗСУ з метою протистояння російській військовій агресії.

Ключові слова: внутрішньо переміщені особи, волонтерство, гуманітарна допомога, країни ЄС, міграційні процеси, російсько-українська війна, Україна.

Stelnykovych Serhii Volodymyrovych Doctor of Historical Sciences, Professor, Professor at the Department of History of Ukraine, Zhytomyr Ivan Franko State University, Zhytomyr, <https://orcid.org/0000-0001-9121-8977>

Zhukovskyi Oleksandr Ivanovych Candidate of Historical Sciences, Associate Professor, Associate Professor at the Department of History of Ukraine, Zhytomyr Ivan Franko State University, Zhytomyr, <https://orcid.org/0000-0003-1567-924X>

EUROPEANS IN UKRAINIAN MIGRATION PROCESSES OF THE LATE 20TH – FIRST QUARTER OF THE 21ST CENTURY

Abstract. The purpose of the article is to study the participation of citizens of European countries, primarily EU member states, in migration flows to Ukraine at the end of the 20th and in the first quarter of the 21st century. The research clarifies the reasons, forms, and directions of movement of European citizens to Ukraine, as well as the social, economic, and political factors that shaped the dynamics of these processes. The methodology of the study is based on the principles of historicism and an interdisciplinary approach that combines the tools of history, sociology, political science, and cultural studies. The research employs scholarly publications, statistical data, and legal documents, which allowed for a comprehensive consideration of the stated problem. The scientific novelty of the article lies in an attempt to systematize information about European migration to Ukraine during the period of independence, taking into account both its classical forms (primarily tourism) and its new manifestations conditioned by the Russian-Ukrainian war. It is demonstrated that in the 1990s–2000s, the main motives for foreigners coming to Ukraine were cultural contacts, economic interests, and attendance at large international events (in particular, Euro 2012). However, after 2014 and especially since 2022, volunteering practices of European citizens aimed at supporting the Ukrainian population under wartime conditions have acquired special importance. Of particular significance was the activity of volunteers from EU countries who worked in the fields of humanitarian aid, social support for internally displaced persons, medical rehabilitation, as well as in projects related to the reconstruction of destroyed communities. This testifies that contemporary European migration to Ukraine possesses not only cultural or economic but also a moral and humanitarian dimension. Another important motive for the migration of Europeans to Ukraine was their willingness to join volunteer battalions and the Armed Forces of Ukraine in order to resist Russian military aggression.

Keywords: internally displaced persons, volunteering, humanitarian aid, EU countries, migration processes, Russian-Ukrainian war, Ukraine.

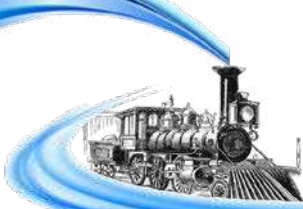

Постановка проблеми. Після проголошення незалежності України спостерігалася міграція не лише українців до європейських країн, а й розпочалися міграційні рухи європейців, зокрема представників країн ЄС, до України. Серед різних причин таких міграцій першочергове місце посідали короткострокові туристичні візити до України (дозвілля, відпочинок тощо). Адже громадяни європейських країн прагнули ближче познайомитися з українською культурою. Після початку російсько-української війни, від 2014 р., та особливо в умовах повномасштабної російської військової агресії, від початку 2022 р., з'явилася нова причина міграцій європейців до України – волонтерська діяльність та долучення до військового спротиву російським загарбникам.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Нині в історіографії участь європейців в українських міграційних процесах кінця ХХ – першої чверті ХХІ ст. ще не виступала предметом окремого наукового аналізу. Зрідка дослідники звертали увагу лише на деякі аспекти заявленої проблематики. Так, до прикладу, українські вчені Ганна Гапоненко, Лариса Кучечук [1, с. 202–206] та Катерина Софійчук [2, с. 63–66] вивчали питання туристичної привабливості України, зокрема й поміж іноземних (європейських) туристів. Серед західних учених увагу привертає дослідження старшого аналітика Польського інституту міжнародних справ Аркадіуша Легеча щодо чисельності іноземців, у тому числі європейських, які у 2014–2019 рр. брали участь у протистоянні російській військовій агресії на боці України [3, р. 19]. У середині 2025 р. экс-головний іноземний кореспондент британського видання «The Telegraph» Колін Фрімен опублікував книгу «The Mad and the Brave: The Untold Story of Ukraine's Foreign Legion» («Божевільні та хоробрі: Нерозказана історія Іноземного легіону України») [4]. У ній повномасштабна російсько-українська війна показана крізь досвід групи іноземців з різних країн у складі Інтернаціонального легіону. Це – абсолютно різні люди, значна частина яких прибула до України у перші дні повномасштабної війни після «палкого заклику» Президента Володимира Зеленського: як особи з військовим досвідом, так і ті, що тікали від невдалих шлюбів [5].

Метою статті є дослідження участі громадян європейських країн, передусім країн ЄС, у міграційних потоках до України наприкінці ХХ – у першій чверті ХХІ ст.

Виклад основного матеріалу. Офіційної статистики, яка б відображала відвідування громадянами європейських країн України у період кінця ХХ – першої чверті ХХІ ст., немає. Окрім того, до загальної статистики часто включали усіх іноземців, не лише країн Європи, які перетинали український кордон. Однак, традиційно найбільше відвідувань України у різні роки припадало саме на європейців, зокрема на громадян сусідніх з Україною країн. Як-от: серед 3,3 млн іноземців, які перебували в Україні у 2020 р., понад 930 тис.

прибули із Молдови, 229 тис. – із Румунії і лише трохи більше 149 тис. – із Туреччини [6]. Також у статистиці враховується кількість фактичних перетинів кордону, через що кількаразовий перетин кордону однією і тією ж особою додається до загальної статистики. Подекуди сюди ж вносили і тих осіб, які проїжджали через Україну транзитом. Також зауважимо, що іноді у різних джерелах статистика відвідувань України іноземцями може дещо різнитися (очевидно, що в одних випадках враховуються відвідування з туристичною метою, а в інших, – не лише).

Для розуміння загальної динаміки міграційного руху в Україну, у тому числі з країн Європи, звернемо увагу на міграційні потоки в окремі періоди. Зауважимо, що чіткої статистики відвідувань України громадянами іноземних держав упродовж першої половини 1990-х років, немає. Упродовж другої половини 1990-х років чисельність іноземних громадян, які, зокрема, відвідували Україну з туристичною метою, зростала, що, однак, було перервано економічною кризою 1998 р. Отож, за даними ресурсу «Ukraine – International tourism», 1995 р. Україну відвідало 3,7 млн, 1996 р. – 3,8 млн, 1997 р. – майже 7,6 млн, 1998 р. – 6,2 млн, 1999 р. – 4,2 млн, 2000 р. – 6,4 млн. іноземних громадян [7]. Як бачимо, в умовах стабілізації фінансової ситуації як у світі, так і в Україні почала зростати чисельність іноземців, які виявляли бажання її відвідати. Така тенденція зберігалася упродовж 2000-х років. Якщо 2001 р. Україну відвідало 9,1 млн, то в кінці десятиліття, у 2010 р., – 21,2 млн. іноземців. Також у 2008 р. зафіксоване пікове відвідування громадянами інших держав України – 25,4 млн осіб, що стало найвищим показником за всю історію незалежності [7].

Звернемо увагу на кількість громадян країн ЄС (станом на 2008 р. – 27 країн), які відвідали Україну у 2008 р. відповідно до інформації Державної служби статистики України: Польща – 5242980 осіб, Румунія – 1440466 осіб, Угорщина – 1033376 осіб, Словаччина – 644918 осіб, Німеччина – 231632 особи, Італія – 70625 осіб, Велика Британія – 68709 осіб, Литва – 56991 особа, Франція – 50403 особи, Латвія – 44737 осіб, Чехія – 43959 осіб, Нідерланди – 30305 осіб, Австрія – 30044 особи, Болгарія – 24588 осіб, Естонія – 21094 особи, Греція – 18156 осіб, Швеція – 16992 особи, Іспанія – 14135 осіб, Бельгія – 12913 осіб, Данія – 10996 осіб, Фінляндія – 8298 осіб, Словенія – 7570 осіб, Ірландія – 5091 особа, Кіпр – 4061 особа, Португалія – 3959 осіб, Люксембург – 811 осіб, Мальта – 418 осіб [8].

На початку 2010-х років кількість іноземців, які відвідували Україну, також залишалася на досить високому рівні. Сприяло цьому і проведення в українських містах чемпіонату Європи з футболу у 2012 р. Так, у 2010 р. Україну відвідали 21,2 млн, 2011 р. – 21,4 млн, 2012 р. – 23 млн, 2013 р. – 24,7 млн. іноземних громадян. На відвідування іноземцями України вплинув початок російської військової агресії у 2014 р., окупація Криму та частин Донецької і

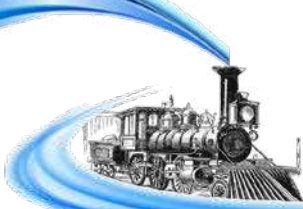

Луганської областей. Уже в 2014 р. кількість іноземних громадян, які відвідали Україну у порівнянні з 2013 р., скоротилася удвічі – до 12,7 млн. осіб. При цьому, значна частина іноземців, які приїжджали до України в попередні роки, – росіяни. Зокрема, якщо в 2010 р. таких було 8 млн осіб, то в 2013 р. – близько 11 млн осіб, у 2014 р. – близько 2,5 млн осіб, а у 2015–2016 рр. – лише понад мільйон осіб щорічно. Також у цей час майже вдвічі скоротилося відвідування України білорусами: із 3,4 млн осіб у 2013 р. до 1,6 млн осіб у 2014 р. [9]. Кількість і росіян, і білорусів, які відвідували Україну, впала до мінімуму в умовах повномасштабної російської військової агресії проти України від початку 2022 р.

У середньому 12–14 млн іноземних громадян відвідували Україну у 2015–2018 рр. [7]. У 2019 р. таких було 13,7 млн осіб. Однак через карантинні обмеження, пов'язані з поширенням коронавірусу COVID-19, міграційні процеси в ЄС, як і з європейських країн до України, значно скоротилися. (В Україні карантин був запроваджений 12 березня 2020 р.) Упродовж 2020 р. Україну відвідали лише 3,3 млн іноземців, що у 4 рази менше, ніж 2019 р. [6]. Зростання в'їзду іноземців до України на понад 26% було зафіксовано уже в 2021 р. Тоді нашу державу відвідало близько 4,3 млн осіб, з яких понад 71% – з європейських країн, у тому числі з Молдови (понад 1 млн осіб), Польщі (більше 310 тис. осіб), Румунії (понад 264 тис. осіб), Угорщини (понад 227 тис. осіб), Німеччини (понад 154 тис. осіб), Італії (понад 65 тис. осіб), Великобританії (понад 54 тис. осіб) [10].

Різне зниження кількості іноземців, які відвідували Україну, зафіксовано з повномасштабним російським військовим вторгненням у лютому 2022 р. Із цього часу і до початку 2025 р. Україну відвідали лише понад 7,3 млн іноземних громадян. Найбільше іноземців відвідали Україну у 2024 р. – понад 2,5 млн осіб. Це – громадяни 185 країн світу, серед яких найбільше з Молдови (понад 1 млн 121 тис. осіб), Румунії (понад 423 тис. осіб), Польщі (понад 219 тис. осіб), Угорщини (понад 127 тис. осіб), Словаччини (понад 67 тис. осіб), Німеччини (понад 49 тис. осіб), Великобританії (майже 33 тис. осіб), Італії (понад 24 тис. осіб), Чехії (близько 23 тис. осіб), Франції (близько 15 тис. осіб), Литви (близько 14 тис. осіб), Болгарії (близько 11 тис. осіб), Латвії (понад 10 тис. осіб) [11].

Причини відвідування іноземцями, зокрема й громадянами країн ЄС, України проілюструємо статистикою початку 2020-х років. Відповідно до відомостей Державного агентства розвитку туризму України, для 29,5% громадян інших держав, які 2021 р. відвідали Україну, основною метою подорожі були відпустка, дозвілля, відпочинок (29,5%); 25,9% іноземців прибували в Україну з діловими поїздками; 22,4% відвідували рідних та друзів. На лікування й оздоровлення до України у 2021 р. приїжджали 11,7% іноземців, на шопінг – 4,6%. 1,2% іноземців відвідали Україну з метою пошуку своїх предків. Більшість іноземних громадян у 2021 р. – 36,5% – подорожували

Україною разом з родинами; 35,4% – наодинці; 21,8% – разом з друзями; 5,1% – з колегами; 1,2 % – у складі туристичних груп [10]. У 2024 р. із понад 2,5 млн іноземців, які відвідали Україну, практично 99% перебували тут з «приватними візитами» [11].

В умовах російської військової агресії, починаючи від 2014 р., в Україні перебувала значна кількість іноземців, передусім громадян європейських країн, які проводили волонтерську діяльність. Разом з діяльністю європейських благодійних фондів, зокрема неурядових, в Україну прибували громадяни країн Європи, як і багатьох інших держав. Їхня волонтерська робота спочатку здебільшого проводилася на сході, а від 2022 р. – на всій території України і передбачала різносторонню гуманітарну (матеріальну), медичну допомогу, психологічну підтримку й реабілітацію постраждалих унаслідок російської військової агресії, внутрішньо переміщених осіб та тих, хто залишався у зоні бойових дій. Як-от: широку волонтерську діяльність в Україні із 2014 р. розгорнула чеська неурядова організація «Люди в біді», яка упродовж 10 років підтримала понад 5 млн українців. Така робота європейської волонтерської спільноти активізувалася в умовах повномасштабного російського військового вторгнення та появою масштабної гуманітарної кризи в Україні. Згадана чеська неурядова організація «Люди в біді» лише у 2024 р. підтримала тут понад 1,1 млн осіб [12]. До речі, з цього часу розпочалася і широка іноземна волонтерська підтримка ЗСУ. Так, з початком повномасштабної війни групи польських волонтерів займалися евакуацією поранених українських солдатів у зоні бойових дій. Один із польських добровольців зі складу медично-евакуаційних бригад, Даміан Дуда, пояснюючи, чому він під час війни, ризикуючи життям, допомагає українським військовослужбовцям, зауважив: «Це війна між цивілізацією смерті та цивілізацією життя» [13].

Наведемо ще кілька прикладів волонтерської діяльності громадян країн ЄС в Україні. Після повномасштабного російського військового вторгнення італійський студент Ріккардо Рільяно спочатку надсилав українцям гуманітарну допомогу. Пізніше, під час відпустки, юнак вирішив приїхати до України. Знайшовши інформацію про волонтерство в державі, він купив квиток і прибув до Києва. Приєднавшись до волонтерської спільноти, Ріккардо Рільяно готував військові сухі пайки. Навесні 2022 р. із Данії до України приїхав Мікаель Колвілл-Андерсен, започаткувавши тут волонтерський проект «Bikes4Ukraine», який передбачав ввезення до України вживаних велосипедів з усієї Європи для їх подальшої передачі внутрішньо переміщеним особам, у деокуповані райони. Мікаель Колвілл-Андерсен зазначив: «Більшість велосипедів потрапляють до деокупованих районів, де неурядові організації, волонтери та соціальні працівники використовують їх для доставки гуманітарної допомоги людям додому. Один велосипед може допомогти 5000 людей за один рік, перевезти

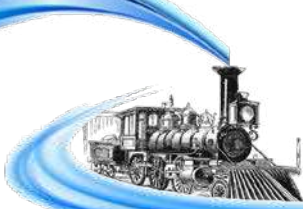

12000 кілограмів припасів та подолати 18000 кілометрів. Лише один вживаний велосипед. Уявіть собі 1000 чи 50000 – це змінює життя». Громадянка Нідерландів Анжела Ступ від червня 2022 р. розпочала волонтерську діяльність з порятунку тварин в зонах бойових дій в Україні. Першим таким досвідом волонтерки стала місія з порятунку покинутих домашніх тварин у звільнених від російських загарбників містах Бучі та Ірпені. Згодом вона продовжила волонтерську діяльність в деокупованих районах в Ізюмі на Харківщині та на Херсонщині [14].

Важливо, іноземна волонтерська спільнота, яка працювала в Україні, вела діалог із владними структурами, як центральними, так і регіональними. На різних зустрічах обговорювалися найбільш важливі поточні питання волонтерської діяльності. Одна із таких зустрічей – III Міжнародний волонтерський саміт – відбулася 16 грудня 2023 р. у Львові. До засідання долучилися представники Львівської обласної військової адміністрації, Львівської обласної ради, Державної прикордонної служби України, Відділу центрального оформлення документів для іноземців, Центру демократії та верховенства права та благодійної релігійної організації Карітас [15].

Діяльність іноземних волонтерів в Україні, особливо у зоні активних бойових дій, пов'язувалася із серйозними ризиками. Унаслідок російських військових атак неодноразовими були випадки загибелі іноземних волонтерів. 9 вересня 2023 р. поблизу м. Часів Яр Донецької області російські окупанти вдарили з протитанкового ракетного комплексу по автомобілю європейських волонтерів. Унаслідок атаки загинула волонтерка з Іспанії Емма Ігуаль та канадієць Ентоні Ігнат. Ще двоє волонтерів – з Німеччини та Швеції – були поранені [16]. 1 лютого 2024 р. унаслідок ворожих обстрілів м. Берислав Херсонської області двоє французьких волонтерів загинули, троє – були поранені [17].

Із початком російсько-української війни з'явилася нова форма міграцій громадян європейських (і не лише європейських) держав до України. Мова йде про іноземних добровольців, спочатку у складі добровольчих батальйонів (від 2014 р., пізніше після внесення змін до законодавства – частково і в ЗСУ), а згодом – і у складі ЗСУ (із 2022 р.). Від 2014 р., після початку російської військової агресії проти України, іноземні громадяни почали вступати до складу українських добровольчих батальйонів на Донбасі. Відповідно до дослідження згаданого Аркадіуша Легеча, упродовж 2014–2019 рр. на боці України протистояли російській військовій агресії 3879 іноземців. Відносно невелика частина таких добровольців прибула до України з країн ЄС: Хорватії (60 осіб), Австрії (35 осіб), Італії (35 осіб), Швеції (25 осіб), Данії (15 осіб), Литви (15 осіб), Німеччини (15 осіб), Фінляндії (15 осіб), Франції (15 осіб), Великобританії (10 осіб), Естонії (10 осіб), Польщі (10 осіб), Латвії (8 осіб), Словаччини (8 осіб),

Ірландії (7 осіб), Болгарії (6 осіб), Чехії (5 осіб), Румунії (4 особи), Нідерландів (3 особи), Греції (2 особи), Бельгії (1 особа), Португалії (1 особа) [3, р. 29].

Другий, масовий, етап прибуття іноземних добровольців в Україну розпочався на початку 2022 р. У умовах повномасштабної російської військової агресії 27 лютого 2022 р. Президент України Володимир Зеленський з зверненні до громадян іноземних держав наголосив: «Усі, хто хоче приєднатися до захисту безпеки у Європі та світі, можуть приїхати й стати пліч-о-пліч з українцями проти загарбників ХХІ століття». У зв'язку з цим Президент України оголосив про створення Інтернаціонального легіону територіальної оборони ЗСУ, до складу якого отримали право вступати громадяни інших держав [18]. Також іноземці могли включитися до складу загальних підрозділів ЗСУ.

Така ініціатива відповідала чинному законодавству України. Іноземці отримали право вступити до ЗСУ на військову службу за контрактом у добровільному порядку, у тому числі до Сил територіальної оборони ЗСУ відповідно до «Положення про проходження військової служби у Збройних Силах іноземцями та особами без громадянства» (затверджене Указом Президента України від 10 червня 2016 р.). Згодом Генеральний штаб ЗСУ заявляв, що іноземні громадяни та особи без громадянства у складі ЗСУ прийняті у добровільному порядку на військову службу до ЗСУ за контрактом відповідно до Закону України «Про військовий обов'язок і військову службу» (1992) [19]. Відповідно до міжнародного гуманітарного права (Женевські конвенції про захист жертв війни від 1949 р. та Додаткові протоколи до них від 1977 р.), іноземні громадяни у складі ЗСУ отримали правовий статус комбатантів [19].

На початку 2024 р. у медіа поширилася інформація, що до складу Інтернаціонального легіону були включені понад 20 тис. іноземних добровольців 50 національностей [20]. Це громадяни різних країн світу, у тому числі з країн ЄС. Зі зрозумілих причин на сьогодні поки що немає можливості говорити ні про точний загальний чисельний склад Легіону, ні про точну кількість представників тих або інших, зокрема європейських, держав. Водночас зазначимо, що до Інтернаціонального легіону територіальної оборони ЗСУ долучилося й кілька політиків європейських держав, серед яких депутат латвійського парламенту Юріс Юраш [21] та экс-депутатка шведського парламенту Керолін Норденгріп [22].

На початку березня 2022 р. при Головному управлінні розвідки Міністерства оборони України також було створено спеціальний підрозділ Інтернаціонального (Міжнародного) легіону оборони України. Одразу понад 20000 громадян із 52 країн світу висловили бажання приєднатися до українського спецпідрозділу для протистояння російській військовій агресії. Однак, очевидно, що чисельність цієї структури з іноземних добровольців відносно незначна і не є загальнодоступною з міркувань національної безпеки [23]. Окрім того, відомі випадки створення з громадян деяких європейських країн окремих спецпідроз-

ділів у складі ЗСУ. У лютому 2023 р. із польських добровольців було створено Польський добровольчий корпус, який напряду підпорядкувався Міністерству оборони України. 4 червня 2023 р. Польський добровольчий корпус повідомляв, що разом з Російським добровольчим корпусом він брав участь в операціях у Белгородській області Російської Федерації [24].

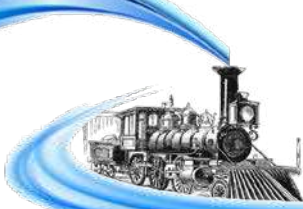
За успішне виконання бойових завдань під час російсько-української війни, за проявлені мужність і героїзм іноземні військові, у тому числі європейських країн, відзначені державними нагородами та відзнаками ЗСУ [25].

Висновки. Міграційні процеси європейців до України наприкінці ХХ – у першій чверті ХХІ ст. характеризуються особливостями. Якщо у 1990-х – 2000-х роках переважали короткострокові візити туристичного характеру, що сприяло розвитку культурних контактів та інтеграції України в європейський простір, то з початком російської військової агресії у 2014 р. та особливо після 2022 р. з'явилися нові мотиви перебування громадян європейських країн в Україні. Зокрема, значну роль відіграла волонтерська діяльність, спрямована на подолання гуманітарних наслідків війни, підтримку внутрішньо переміщених осіб, реабілітацію постраждалих, порятунок тварин, а також допомогу ЗСУ. Водночас з'явилася міграція іноземних добровольців, серед яких були й громадяни країн ЄС. Спочатку вони брали участь у складі добровольчих батальйонів, а згодом – і у лавах ЗСУ, що засвідчує якісно новий етап залучення європейців до українських реалій. Відтак, участь європейців у сучасних міграційних процесах в Україні виходить за межі туризму, набуваючи форм гуманітарної, суспільно значущої та навіть військової взаємодії, що поглиблює зв'язки України з європейською спільнотою.

Фінансування. Фінансовано Європейським Союзом. Однак погляди та висловлені думки належать лише авторам та не обов'язково відображають погляди Європейського Союзу чи Erasmus+ Програми ЄС для освіти, навчання, молоді та спорту. Ані Європейський Союз, ані орган, що надає дозвіл, не можуть нести за них відповідальності.

Література:

1. Гапоненко Г. І., Кучечук Л. В. Вплив декомунізації на туристичну привабливість регіонів. *Бізнес Інформ*. 2017. № 3. С. 202–207.
2. Софійчук К. К. Підвищення туристичної привабливості України. *Економіка та держава*. 2017. № 10. С. 63–66.
3. White Supremacy Extremism: The Transnational Rise of the Violent White Supremacist Movement. The Soufan Center, 2019. 78 p.
4. Freeman Colin. The Mad and the Brave: The Untold Story of Ukraine's Foreign Legion. Harper Collins Publishers Limited, 2025. 320 p.
5. Wordsworth Ada. The extraordinary story of the foreign volunteers fighting for Ukraine. *The Telegraph*. 2025. URL: <https://www.telegraph.co.uk/books/non-fiction/review-the-mad-and-the-brave-colin-freeman/> (дата звернення: 17.09.2025).

6. Захаров Д. У 2020 році Україну відвідали вчетверо менше іноземців, ніж у 2019 р. *Unian*. 2021. URL: <https://www.unian.ua/tourism/news/u-2020-roci-ukrajinu-vidvidali-vchetvero-menshe-inozemciv-nizh-u-2019-novini-11339438.html> (дата звернення 18.11.2024).
7. Ukraine – International tourism. *Countryeconomy.com*. 2022. URL: <https://countryeconomy.com/trade/international-tourism/ukraine> (дата звернення 12.06.2025).
8. Foreign citizens who visited Ukraine in 2008 year, by countries. *Державна служба статистики України*. 2008. URL: https://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2009/tyr/tyr_e/vig2008_e.htm?utm (дата звернення 01.05.2025).
9. Скільки іноземців щорічно відвідує Україну? *Дзеркало медіа*. 2017. URL: <https://dzerkalo.media/news/skilki-inozemtsiv-schorichno-vidvidue-ukrainu-infografika> (дата звернення 22.12.2024).
10. Україну торік відвідали понад 4 мільйони іноземців. *Укрінформ*. 2022. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-tourism/3388681-ukrainu-torik-vidvidali-ponad-4-miljoni-inozemciv.html> (дата звернення: 07.10.2023).
11. Скільки іноземців відвідало Україну з 2022 року: громадяни яких країн серед лідерів. *Comments.ua*. 2025. URL: <https://society.comments.ua/ua/news/migration/skilki-inozemciv-vidvidalo-ukrainu-z-2022-roku-gromadyani-yakih-krain-sered-lideriv-757624.html> (дата звернення: 11.08.2025).
12. A year of solidarity with Ukraine. *People in Need*. 2024. URL: <https://www.peopleinneed.net/what-we-do/humanitarian-aid-and-development/ukraine> (дата звернення: 04.09.2025).
13. Klitina Aleksandra. Meet the Polish Volunteers Evacuating Injured Troops from Besieged Soledar. *Kyiv Post*. 2023. URL: <https://www.kyivpost.com/post/11256> (дата звернення: 11.09.2025).
14. Tymoshenko Oleh. «You stay because you're needed». Foreigners volunteering in wartime Ukraine. *The Kyiv Independent*. 2024. URL: <https://kyivindependent.com/foreign-volunteers-in-ukraine/> (дата звернення: 10.08.2025).
15. Іноземні волонтери зустрілись з представниками владних структур. *Львівська обласна військова адміністрація*. 2023. URL: <https://loda.gov.ua/news/87239> (дата звернення: 05.01.2024).
16. Зеленський – про вбивство Росією іноземних волонтерів: «Обстріл показав, на скільки близько є війна для всіх у світі». *Суспільне новини*. 2023. URL: <https://suspilne.media/569735-zelenskij-pro-vbivstvo-rosieiu-inozemnih-volonteriv-obstril-pokazav-na-skilki-blizkou-e-vijna-dla-vsih-u-sviti/> (дата звернення: 06.03.2024).
17. У Бериславі на Херсонщині внаслідок російських обстрілів є загиблі та поранені іноземні волонтери. *Суспільне новини*. 2024. URL: <https://suspilne.media/674998-u-berislavi-na-hersonsini-vnaslidok-rosijskih-obstriliv-e-zagibli-ta-poraneni-inozemni-volonteriv/> (дата звернення: 06.03.2024).
18. Звернення до громадян іноземних держав, які прагнуть допомогти Україні у її боротьбі проти російської агресії. *Президент України*. 2022. URL: <https://www.president.gov.ua/news/zvernennya-do-gromadyan-inozemnih-derzhav-yaki-pragnut-dopom-73213> (дата звернення: 08.11.2023).
19. Поліщук В. Іноземці у складі ЗСУ: кого беруть та що гарантують. *Армія Інформ*. 2023. URL: <https://armyinform.com.ua/2023/01/10/inozemczi-u-skladi-zsu-kogo-berut-ta-shho-garantuyut/> (дата звернення: 15.12.2024).
20. ЗМІ назвали, скільки іноземців воюють за ЗСУ. *Українські новини*. 2024. URL: <https://ukranews.com/ua/news/988434-zmi-nazvaly-skilky-inozemtsiv-voyuyut-za-zsu> (дата звернення: 10.08.2025).
21. Līcīte Madara. Jurašs paziņojis par Saeimas deputāta mandāta nolikšanu. *Lsm.lv*. 2022. URL: <https://www.lsm.lv/raksts/zinas/latvija/jurass-pazinojis-par-saeimas-deputata-mandata-noliksanu.a447809/> (дата звернення: 22.06.2025).

22. Мельник В. Зі шведського Риксдагу до української армії: історія екс-депутатки Керолін Норденгріп. *Вікна*. 2023. URL: <https://vikna.tv/istorii/rozpovidi/shvedska-deputatka-vstupyla-do-zsu-istoriya-kerolin-nordengrip/> (дата звернення: 22.06.2025).

23. Створено спецпідрозділ Інтернаціонального легіону при ГУР МО України, він вже виконує бойові завдання. *Головне управління розвідки Міністерства оборони України*. 2022. URL: <https://gur.gov.ua/content/stvoreno-spetspidrozdil-internatsionalnoho-lehionu-pry-hur-mo-ukrainy-vin-vzhe-vykonuie-boiovi-zavdannia.html> (дата звернення: 15.12.2024).

24. Кожушко А. Польський добровольчий корпус: що відомо про формування. *Факти*. 2023. URL: <https://fakty.com.ua/ua/svit/20230604-polskyj-dobrovolchyj-korpus-shho-vidomo-pro-formuvannya/> (дата звернення: 11.12.2024).

25. Бійці Інтернаціональних легіонів оборони України отримали нагороди за мужність у боях проти російських загарбників. *International Legion for the Defence of Ukraine*. 2025. URL: <https://ildu.mil.gov.ua/uk/news/biytsi-internatsionalnykh-lehioniv-oborony-ukrainy-otrymaly-nahorody-za-muzhnist-u-boyakh> (дата звернення: 15.09.2025).

References:

1. Haponenko, H. I., Kuchechuk, L. V. (2017). Vplyv dekomunizatsii na turystychnu pryvablyvist rehioniv [The impact of decommunization on the tourist attractiveness of regions]. *Biznes Inform*. № 3. S. 202–207. [in Ukrainian].

2. Sofiihuk, K. K. (2017). Pidvyshchennia turystychnoi pryvablyvosti Ukrainy [Increasing the tourist attractiveness of Ukraine]. *Ekonomika ta derzhava*. № 10. S. 63–66. [in Ukrainian].

3. White Supremacy Extremism: The Transnational Rise of the Violent White Supremacist Movement. (2019). The Soufan Center. 78 p. [in English].

4. Freeman, Colin. (2025). The Mad and the Brave: The Untold Story of Ukraine's Foreign Legion. Harper Collins Publishers Limited, 2025. 320 p. [in English].

5. Wordsworth, Ada. (2025). The extraordinary story of the foreign volunteers fighting for Ukraine. *The Telegraph*. URL: <https://www.telegraph.co.uk/books/non-fiction/review-the-mad-and-the-brave-colin-freeman/> [in English] (Accessed 17 September 2025).

6. Zakharov, D. (2021). U 2020 rotsi Ukrainu vidvidaly vchetvero menshe inozemtsiv, nizh u 2019 r. [In 2020, four times fewer foreigners visited Ukraine than in 2019]. *Unian*. URL: <https://www.unian.ua/tourism/news/u-2020-roci-ukrajinu-vidvidali-vchetvero-menshe-inozemciv-nizh-u-2019-novini-11339438.html> [in Ukrainian] (Accessed 18 November 2024).

7. Ukraine – International tourism. (2022). *Countryeconomy.com*. URL: <https://countryeconomy.com/trade/international-tourism/ukraine> [in English] (Accessed 12 June 2025).

8. Foreign citizens who visited Ukraine in 2008 year, by countries. *Derzhavna sluzhba statystyky Ukrainy*. (2008). URL: https://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2009/tyr/tyr_e/vig2008_e.htm?utm [in English] (Accessed 01 May 2025).

9. Skilky inozemtsiv shchorichno vidvidue Ukrainu? (2017). [How many foreigners visit Ukraine annually?]. *Dzerkalo media*. URL: <https://dzerkalo.media/news/skilki-inozemtsiv-schorichno-vidvidue-ukrainu-infografika> [in Ukrainian] (Accessed 22 December 2024).

10. Ukrainu torik vidvidaly ponad 4 miliony inozemtsiv. (2022). [Over 4 million foreigners visited Ukraine last year]. *Ukrinform*. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-tourism/3388681-ukrainu-torik-vidvidali-ponad-4-miljoni-inozemciv.html> [in Ukrainian] (Accessed 07 October 2023).

11. Skilky inozemtsiv vidvidalo Ukrainu z 2022 roku: hromadiany yakykh krain sered lideriv. (2025) [How many foreigners have visited Ukraine since 2022: citizens of which countries are among the leaders]. *Comments.ua*. URL: <https://society.comments.ua/ua/news/migration/skilki-inozemciv-vidvidalo-ukrainu-z-2022-roku-gromadyani-yakih-krain-sered-lideriv-757624.html> [in Ukrainian] (Accessed 11 August 2025).

12. A year of solidarity with Ukraine. (2024). *People in Need*. URL: <https://www.peopleinneed.net/what-we-do/humanitarian-aid-and-development/ukraine> [in English] (Accessed 04 September 2025).
13. Klitina, Aleksandra. (2023). Meet the Polish Volunteers Evacuating Injured Troops from Besieged Soledar. *Kyiv Post*. URL: <https://www.kyivpost.com/post/11256> [in English] (Accessed 11 September 2025).
14. Tymoshenko, Oleh. (2024). «You stay because you're needed». Foreigners volunteering in wartime Ukraine. *The Kyiv Independent*. URL: <https://kyivindependent.com/foreign-volunteers-in-ukraine/> [in English] (Accessed 10 August 2025).
15. Inozemni volonterzy зустріли з представниками владних структур. (2023). [Foreign volunteers met with representatives of government structures]. *Lvivska oblasna viiskova administratsiia*. URL: <https://loda.gov.ua/news/87239> [in Ukrainian] (Accessed 05 January 2024).
16. Zelenskyi – pro vbyvstvo Rosiieiu inozemnykh volonteriv: «Obstril pokazav, na skilky blyzko ye viina dlia vsikh u sviti». (2023). [Zelensky on Russia's killing of foreign volunteers: «The shelling showed how close war is for everyone in the world»]. *Suspilne novyny*. URL: <https://suspilne.media/569735-zelenskij-pro-vbyvstvo-rosieiu-inozemnih-volonteriv-obstril-pokazav-na-skilki-blizkou-e-vijna-dla-vsikh-u-sviti/> [in Ukrainian] (Accessed 06 March 2024).
17. U Beryslavi na Khersonshchyni vnaslidok rosiiskykh obstriliv ye zahybli ta poraneni inozemni volonteriy. (2024). [Foreign volunteers killed and injured in Beryslav, Kherson region, as a result of Russian shelling]. *Suspilne novyny*. URL: <https://suspilne.media/674998-u-berislavi-na-hersonsini-vnaslidok-rosijskih-obstriliv-e-zagibli-ta-poraneni-inozemni-volonteriy/> [in Ukrainian] (Accessed 06 March 2024).
18. Zvernennia do hromadian inozemnykh derzhav, yaki prahnut dopomohty Ukraini u yii borotbi proty rosiiskoi ahresii. (2022). [Appeal to citizens of foreign countries seeking to help Ukraine in its fight against Russian aggression]. *Prezydent Ukrainy*. URL: <https://www.president.gov.ua/news/zvernennya-do-gromadyan-inozemnih-derzhav-yaki-prahnut-dopom-73213> [in Ukrainian] (Accessed 08 November 2023).
19. Polishchuk, V. (2023). Inozemtsi u skladi ZSU: koho berut ta shcho harantuiut [Foreigners in the Armed Forces of Ukraine: who are they taking and what are they guaranteeing?]. *Armiia Inform*. URL: <https://armyinform.com.ua/2023/01/10/inozemtsi-u-skladi-zsu-koho-berut-ta-shcho-garantuyut/> [in Ukrainian] (Accessed 15 December 2024).
20. ZMI nazvaly, skilky inozemtsiv voiuuiut za ZSU. (2024). [Media outlets reveal how many foreigners are fighting for the Armed Forces of Ukraine]. *Ukrainski novyny*. URL: <https://ukranews.com/ua/news/988434-zmi-nazvaly-skilky-inozemtsiv-voyuyut-za-zsu> [in Ukrainian] (Accessed 10 August 2025).
21. Līcīte, Madara. (2022). Jurašs paziņojis par Saeimas deputāta mandāta nolikšanu. *Lsm.lv*. URL: <https://www.lsm.lv/raksts/zinas/latvija/jurass-pazinojis-par-saeimas-deputata-mandata-noliksanu.a447809/> [in Latvian] (Accessed 22 June 2025).
22. Melnyk, V. (2023). Zi shvedskoho Ryksdahu do ukrainskoi armii: istoriia eks-deputatky Kerolin Nordengrip [From the Swedish Riksdag to the Ukrainian Army: the story of former MP Caroline Nordengrip]. *Vikna*. URL: <https://vikna.tv/istorii/rozpovidi/shvedska-deputatka-vstupyla-do-zsu-istoriya-kerolin-nordengrip/> [in Ukrainian] (Accessed 22 June 2025).
23. Stvoreno spetspidrozdil Internatsionalnoho lehionu pry HUR MO Ukrainy, vin vzhe vykonuie boiovi zavdannia. (2022). [A special unit of the International Legion has been created under the Main Intelligence Directorate of the Ministry of Defense of Ukraine, it is already carrying out combat missions]. *Holovne upravlinnia rozvidky Ministerstva oborony Ukrainy*. URL: <https://gur.gov.ua/content/stvoreno-spetspidrozdil-internatsionalnoho-lehionu-pry-hur-mo-ukrainy-vin-vzhe-vykonuie-boiovi-zavdannia.html> [in Ukrainian] (Accessed 15 December 2024).

24. Kozhushko, A. (2023). Polskyi dobrovolchyi korpus: shcho vidomo pro formuvannia [Polish Volunteer Corps: what is known about its formation]. *Fakty*. URL: <https://fakty.com.ua/ua/svit/20230604-polskyj-dobrovolchyj-korpus-shho-vidomo-pro-formuvannya/> [in Ukrainian] (Accessed 11 December 2024).

25. Biitsi Internatsionalnykh lehioniv oborony Ukrainy otrymaly nahorody za muzhnist u boiakh proty rosiiskykh zaharbnykiv. (2025). [Fighters of the International Legions of Defense of Ukraine received awards for courage in battles against Russian invaders]. *International Legion for the Defence of Ukraine*. URL: <https://ildu.mil.gov.ua/uk/news/biytsi-internatsionalnykh-lehioniv-oborony-ukrayiny-otrymaly-nahorody-za-muzhnist-u-boyakh> [in Ukrainian] (Accessed 15 September 2025).